

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Arbeiders en arbeidersbeweging in de Ghanese revolutie: de arbeidersverdedigingscomités

Konings, P.J.J.

Citation

Konings, P. J. J. (1984). Arbeiders en arbeidersbeweging in de Ghanese revolutie: de arbeidersverdedigingscomités. *Ghana Nieuwsbrief*, 9, 5-14. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4592>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4592>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

ARBEIDERS EN ARBEIDERSBEWEGING IN DE GHANESE "REVOLUTIE"

deel 1:

DE ARBEIDERSVERDEDIGINGSKOMITÉ'S

Piet Konings

De coup van 31 december 1981 werd met groot enthousiasme begroet door de overgrote meerderheid van de arbeiders in Ghana. In zijn eerste redevoeringen na de coup benadrukte Jerry Rawlings dat het 'volk' nu de gelegenheid zou krijgen om te participeren in het besluitvormingsproces. Er zou gewerkt worden aan structurele veranderingen in de economie en de samenleving.

Piet Konings, socioloog en verbonden aan het Afrika-studiecentrum in Leiden, schetst in twee artikelen wat er tot nu toe binnen de Ghanese arbeidersbeweging van deze doelstellingen is terechtgekomen. In deze Ghana Nieuwsbrief gaat hij in op de ontwikkeling van de arbeidersverdedigingskomité's en in de volgende nieuwsbrief behandelt hij de vakbeweging in Ghana.

Al direkt na de coup van '81 werden er organen gekreëerd in de bedrijven, de arbeidersverdedigingskomité's (Workers Defence Committees: WDCs). Deze zouden uitdrukking moeten geven aan de nieuw verworven 'macht' van de arbeiders in de bedrijven en samenleving. De komité's schoten als paddestoelen uit de grond, maar aanvankelijk bestond er nogal grote onduidelijkheid over hun taken.

richtlijnen

Het was in april 1982 dat het interim nationale coördinatiekomité van de volksverdedigingskomité's (People Defence Committees: PDCs) en de arbeiders-

verdedigingskomité's een einde maakte aan de alom heersende verwarring. Het vaardigde een stel richtlijnen uit, volgens welke de belangrijkste taken van de WDCs waren:

- het verzekeren van deelname van de arbeiders aan het besluitvormingsproces in de bedrijven en in de nationale politiek;
- het bewerkstelligen van een verhoging van de produktiviteit en efficiëntie binnen de bedrijven;
- het verdedigen van de belangen van de arbeiders ten aanzien van de willekeur van het management;
- het superviseren van de lokale vakbonden.

Duidelijk werd in deze richtlijnen gesteld dat het management uitgesloten moest zijn van het lidmaatschap van WDCs. De komité's moesten organen van de arbeiders zijn en blijven.

Het is moeilijk een oordeel te vellen over het functioneren van de WDCs. Hun staat van dienst verschilt van bedrijf tot bedrijf. Het nivo van het leiderschap was hierbij een belangrijke faktor. Verschillende komité's maakten schoon schip in de bedrijven. Voor veel korrupte managers waren het moeilijke dagen. Vaak werden zij kort en klein geslagen, de bedrijven uitgedreven en voor de verschillende 'revolutionaire' rechtsorganen gesleept, die korte metten wilden maken met de korruptie in de Ghanese samenleving.

WDC-afgevaardigden maakten deel uit van interim management komité's, die in verschillende bedrijven, met name staatsondernemingen, werden opgericht om het oude, korrupte management te vervangen. Veel WDCs speelden (en spelen nog) een belangrijke rol in de verdeling van essentiële consumptiegoederen onder arbeiders in bedrijven. Sommige WDC-leiders maakten zich hierbij trouwens zelf schuldig aan korrupte praktijken. De WDCs waren ook vaak in staat om arbeiders te mobiliseren voor vrijwilligerstaken van nationaal belang, zoals het transport van kakao naar de havens en de renovatie van staatsolieplantages te Kwamaso en Okumaning.

konflikten

Toch leidde de instelling van arbeidersverdedigingskomité's aanvankelijk regelmatig tot grote konflikten binnen de bedrijven en tot totale ontwrichting van de produktie. Sommige WDC-leiders gedroegen zich als nieuwe 'bonzen'. Zij weigerden nog langer deel te nemen aan het produktieproces, negeerden orders van het management of schreven het management zelf wetten voor. Dit leidde tot intimidatie van of aanklachten tegen managers die geen enkele blaam trof, vaak om oude rankunes te vereffenen. Er bestonden bovendien grote spanningen tussen WDCs en lokale vakbonden. Vakbondsleiders beschouwden de komité's dikwijls als instituties die het monopolie van de vakbonden aantastten wat betreft de verdediging van de belangen van de arbeiders. Er was in de richtlijnen voor de WDCs niet voorzien in een duidelijke afbakening tussen vakbondszaken en WDC-zaken, waardoor het gevaar bestond dat de komité's zich met vakbondsangelegenheden gingen bemoeien. De richtlijnen leken zelfs een hiërarchische onderschikking van vakbondsleiders aan WDC-leiders in te houden: de WDCs moesten de lokale bonden superviseren. Daarbij kwam nog dat WDC-leiders in veel gevallen voortkwamen uit de kringen van niet-vakbondsleden, oud-vakbondsleiders en arbeiders die tijdens lokale vakbondsverkiezingen geen leidende positie binnen de bonden hadden kunnen verwerven.

Vaak maakten WDC-leiders van hun nieuwe machtspositie gebruik om op dat moment in functie zijnde vakbondsleiders te koeieneren. In veel bedrijven was het dan nog zo dat de meest radikale arbeiders lid waren van de WDCs, terwijl de meer konservative arbeiders lid waren en bleven van de bonden. Deze ideologische splitsing kon een bron van konflikten vormen tussen de bonden en de komité's. In juli 1982 bijvoorbeeld, kwam het tot een konflikt tussen de Railway and Port Workers Union (RPWU) in Sekondi-Takoradi en de daar toen reeds gevormde WDC. Het konflikt betrof de vakbondscontributie, die in Ghana sinds maart 1981 één procent van het brutoloon van de leden bedroeg. De WDC

eiste een verlaging van de kontributie tot 40 pesewas (een cedi = 100 pesewas, red.). De bond, die aanvankelijk met sukses de oprichting van een WDC had tegengewerkt, beschouwde dit terecht als het begin van een financieel bankroet en een aanslag op vakbondsactiviteiten. Een leider van de bond beschreef het resulterend machtskonflikt als volgt:

"Wij vinden dat het WDC geen recht heeft dat te doen, want de vakbondsorganisatie wordt niet bestuurd door het komité. Dus schreef de sekretaris hen dat het niet in hun macht ligt en dat de macht om de vakbondscontributies te verhogen of verlagen toebehoort aan de ledenvergadering. Dit maakte hen waarschijnlijk erg kwaad. Ze zeiden dat hen die bevoegdheid is gegeven door de regering en dat ze boven welke andere organisatie dan ook verheven zijn. Wanneer de bond dus zegt dat het komité geen recht heeft om de vakbondscontributie te verlagen, zullen zij (het WDC, red.) ons (de vakbond, red.) laten zien dat zij de macht hebben onze deuren te sluiten."

En inderdaad, op 16 juli 1982 verschenen er opeens vijf bussen vol met WDC-aanhangers voor het spoorwegstation van Sekondi, waar de vakbond haar hoofdkwartier heeft. Onder typisch Ghanese begeleiding van trommels en krijgsgezag werd het buro van de bond bezet en vervolgens de deuren gesloten en verzegeld.

akties en demonstraties

Het 'produktieverstorend' gedrag van de WDCs in de bedrijven werd steeds meer een doorn in het oog van Rawlings en de meest rechtse elementen in de Voorlopige Nationale Defensieraad (Provisional National Defence Council: PNDC), Rev. Damuah, Brig. Nunoo-Mensah en W.O. Adjei Boadi. Steeds feller werden de aanvallen van Rawlings op de 'onwetmatige' akties van de WDCs tegen het management. Dit intimi-

deerde WDCs op den duur zozeer dat zij het zelfs niet meer durfden te wagen korrupte praktijken van managers en wantoestanden binnen de bedrijven aan de kaak te stellen.

De kritiek van de PNDC op het functioneren van de komité's nam nog toe, toen de WDCs, onder leiding van het nationale verdedigingskomité (National Defence Committee: NDC), meer en meer gingen deelnemen aan politieke akties en demonstraties buiten de bedrijven. Dikwijls waren deze akties gericht tegen de klassevijanden van de revolutie en van de WDCs, met name de middenklasse die de komité's beschouwden als 'een exkuus voor straatvlegels om het management te dikteren.' Hiermee doorkruisten de komité's het steeds gematigder en vaak verzoevende beleid van de PNDC ten aanzien van de oppositie. De WDCs deden dan ook regelmatig een beroep op de PNDC om een duidelijker revolutionaire koers te varen.

In juli 1982 vond er een gewelddadige demonstratie van WDCs en PDCs in Accra plaats tegen de Association of Recognized Professional Bodies (ARPB; een beroepsorganisatie van leraren, professoren e.a., red.), tegen kerken en rechtse kranten. Kranten als 'The Echo' en 'The Believer' hadden het aftreden van de PNDC geëist na de moord op drie rechters en een gepensioneerde legerofficier (op 30 juni 1982, red.; zie Ghana Nieuwsbrieven nrs. 1, 4 en 6). De krijgshaftige mars van de arbeiders naar het Hoge Gerechtshof in Accra, de vernieling van verschillende loggia's van vrijmetselaars (machtsblokken van de middenklasse), de gewelddadige bezetting van de gebouwen van 'The Echo' en 'The Believer' en het verzoek van de arbeiders aan de PNDC om volkstribunalen en een volksmilitia in te stellen, brachten een schok teweeg bij de middenklasse en de rechtse krachten binnen de regering. De vrees voor de 'macht van het volk' beving de PNDC en onder de 'revolutionaire' leiders nam het besef toe, dat deze 'macht' eerder beteugeld dan vergroot moest worden.

Sinds november 1982 hebben de WDCs, vaak met steun van het NDC, akties gevoerd tegen multinationale

Daily Graphic

WEDNESDAY, DECEMBER 15, 1982

GTP workers take over firm

By Aluede Annan
A MOVE by the UAC of Ghana to lay-off some of its employees at Juapong Textiles Limited (JTL) has been exposed and the workers have themselves taken over the management of the

firm's cultivation in a piece of land they had acquired collectively. This happened in the case of the GTP workers.
In their determination to bring production to a halt, management refused to use some lint cotton imported by the PNDC

PROTECT MARKET

ondernemingen die grote aantallen arbeiders wilden ontslaan. Begin november 1982 werden er meer dan 600 arbeiders ontslagen door de Volta Aluminium Company (VALCO). Kort hierop ontsloegen de Ghana Textile Printing Company (GTP) en Juapong Textiles Ltd., beiden beheerd door een dochtermaatschappij van Unilever, de United African Company (UAC), respectievelijk 565 en 723 arbeiders. Het ontslag van arbeiders bij de GTP leidde tot de historische bezetting en overname van het bedrijf door het WDC met behulp van het NDC. De overname van deze onderneming bracht in 1982 en 1983 een reeks van bezettingen en overnames op gang van andere door multinationals beheerde bedrijven: Juapong Textiles Ltd., Allied Foods (onderdeel van Cadbury-Schweppes), enz. Opvallend was tijdens de bezetting en overname van de GTP de terughoudendheid van de regering ten aanzien van de aktie van de arbeiders. Zij zond zelfs een politiemacht die de bezetters in elkaar ramde. Tot op heden heeft de PNDC nog steeds niet formeel haar goedkeuring gehecht aan de overname van het bedrijf door de arbeiders. Waarschijnlijk speelt hier de angst een rol, dat zulk een formele goedkeuring buitenlands kapitaal en management zal afschrikken.

3 POLICEMEN

From Yaw Boadi Awebofoh

THREE policemen who teamed up with a gang of thugs to rob a man of 40 000 CFA francs in Zafaro Maasa and later robbed him of 10 000 CFA francs have been identified.

Two of the policemen and three accomplices have been arrested and are in custody.

The third policeman believed to be the ringleader and the remaining civilian accomplice are on the run.

The arrested gangsters are Sgt. C. P. Ofori, Constable Frank Awu of the Regional Civil Constabulary and Alhaji Yusuf Osei.

Those on the run are Detective Inspector

temmen

Na Rawlings' zuiveringsakties onder linkse krachten binnen de PNDC en het NDC gedurende oktober en november '82 trad hij steeds duidelijker op als een verzoener van klassetegenstellingen in de samenleving. Hij trachtte de WDCs te temmen door ze te ontdoen van hun klassekarakter. Voortaan waren de WDCs niet enkel voorbehouden aan arbeiders, maar mocht ook het management er deel van uitmaken. Grote nadruk legden Rawlings en andere PNDC-leden op de noodzakelijke samenwerking tussen managers en arbeiders om het bedrijfsleven weer gezond te maken. De belangrijkste taak van de komité's was, volgens hen, de verhoging van de produktie en de efficiëntie binnen de bedrijven.

In de nieuwe richtlijnen voor de PDCs en WDCs, die in 1983 uitgevaardigd werden, wordt ook een poging gedaan om een eind te maken aan de voortdurende konflikten tussen de WDCs en bonden. Een van de nieuwe richtlijnen was: WDCs moeten samenwerken met lokale bonden en niet de functies van de bonden overnemen.

De groeiende ontevredenheid van de komité's met het PNDC-beleid vond haar hoogtepunt na de bekendmaking van de begroting van april 1983. De meerderheid van de WDCs was er ontsteld over dat de maatregelen van deze begroting meer de hongerige arbeiders schenen te treffen dan de middenklassen en bourgeoisie. Het interim koördinatiekomité van de WDCs in Tema bijvoorbeeld, verklaarde dat de begroting uitkwam in een tijd waarin arbeiders 'beginnen te twijfelen aan de wil van de PNDC om de sociale macht van de uitbuiters teniet te doen en de bevrijding van de onderdrukten te steunen.' Het sprak een scherpe veroordeling uit over de in de begroting aangekondigde sterke verhoging van de prijzen van essentiële goederen en benzine. Bovendien eiste het de uiteindelijke uitvoering van reeds lang door de WDCs gekoesterde wensen: de oprichting van volkswinkels en een striktere huurkontrole via WDCs (en PDCs). Deze wensen werden later door de PNDC ingewilligd.

Slechts enkele fanatieke WDC-leiders en -leden verdedigden de begroting met verve. Zo werden vakbondsleiders, die bezig waren met de PNDC te onderhandelen over een verhoging van het in de begroting aangekondigde minimum-loon, op 9 mei 1983 gemolesteerd door een groep genaamd: 'progressieve en militante werkers van Ghana'. Deze groep was waarschijnlijk gemobiliseerd door het (gezuiverde) NDC en het centrale WDC van Accra. Ze stelde dat de begroting perfect was en geen onderhandelingsronde behoefde en riep weer eens op tot de instelling van volksmilitia's om de revolutie te verdedigen. Hetzelfde NDC en het centrale WDC van Accra maakten ook gebruik van door hen bewapende 'lompoproletariërs' uit het Accra-Tema gebied om de studenten van de Universiteit van Ghana, Legon, van de kampus te verdrijven en de universiteit te bezetten. De studenten hadden in Accra gewelddadige protestakties gehouden tegen de PNDC.

afschaffing

Na de mislukte coup van 19 juni 1983 bleek dat een deel van de arbeiders nog steeds bereid was, ondanks alles, de 'revolutie' te verdedigen. Waarschijnlijk ook, omdat ze niets verwachtten van een regering van de middenklassen, die zich plotseling na de begroting van april 1983 opwierpen als verdedigers van de arbeidersklasse.

De roep om instelling van een volksmilitia werd alom gehoord in WDC- en PDC-kringen. Kort daarop begonnen de nationale kaderscholen van WDCs en PDCs in Legon, waarbij niet enkel aandacht werd besteed aan politieke opvoeding, maar ook aan militaire training. De arbeiders- en volksverdedigingskomité's uit het Accra-Tema gebied uitten na 19 juni de wens dat het oude gerechtelijke systeem en de post van Chief Justice afgeschapt zouden worden als niet meer passend in het revolutionaire proces in Ghana. Deze wens werd echter niet door de PNDC gehonoreerd, maar afgedaan als een reactie voortkomend uit 'overenthousiasme'.

Naarmate de band tussen de PNDC en het Internationale Monetaire Fonds in de loop van 1983 steeds 'inniger' werd (zie Ghana Nieuwsbrief nummer 8, red.) namen de anti-WDC toespraken van Rawlings toe. Herhaaldelijk verweet hij de WDCs gebrek aan produktiviteit, discipline en loyaliteit. Tijdens zijn rede van 31 december 1983 verklaarde Rawlings dat hij inderdaad veel kritiek had gespuid op het functioneren van de komité's. Deze kritiek was echter bedoeld om het ontstaan van zelfgenoegzaamheid bij de WDCs tegen te gaan. Van topfunctionarissen in het bedrijfsleven, waarover hij zich tot dan toe slechts zelden had uitgelaten, werd echter ook eenzelfde standaard van produktiviteit en efficiëntie verwacht als van de WDCs.

Er schijnen binnen het Ministerie van Arbeid en Welzijn al langere tijd plannen te bestaan om de WDCs binnen de bedrijven af te schaffen en hun taken over te hevelen naar de lokale bonden. De invloed van het Internationale Monetaire Fonds mag hieraan niet vreemd zijn. Reeds vanaf de eerste onderhandelingen met de PNDC werd door het IMF aangedrongen op de afschaffing van de WDCs als zijnde 'onproduktieve organen'.

Het is echter maar de vraag of de PNDC het politiek zou aandurven om deze door haarzelf in het leven geroepen 'machts'-organen van arbeiders af te schaffen. Dit zou niet alleen een al te grote blamage van de 'revolutie' zijn, maar ook een slag in het gezicht van de arbeidersklasse, het laatste, hoewel steeds meer slinkende, steunpunt van de PNDC in de Ghanese samenleving.

